

кримінальне правопорушення вчиняються рецидивістом. Причому рецидивісти вчиняють переважно тяжкі кримінальні правопорушення — вимагання, розбої, тяжкі посягання проти особи, тяжкі види хуліганства.

Отже, для оптимізації вивчення множинності кримінальних правопорушень, є необхідним використання положень КК, інших нормативно – правових актів та юридичної літератури.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001№ 2341-III // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 2526, ст.131.
2. Устрицька Н.І. Поняття рецидиву злочинів за кримінальним правом України. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ*. №3. 2018. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyku.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
3. Колос О.В. Специфічні ознаки повторності злочинів у теорії кримінального права. *Часопис Київського університету права*. 2013/2. URL: http://kul.kiev.ua/images/chasop/2013_2/336.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
4. Устрицька Н. І. Кваліфікація повторності злочинів: монографія. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. 216 с. URL: http://nbuviar.gov.ua/images/dorobku_partneriv/Ystrucka.pdf (дата звернення: 28.03.2021).
5. Мельник П.М., Швець Ю.М. Множинність злочинів:повторність, сукупність та рецидив злочину. URL: <https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/16700/1.pdf> (дата звернення: 28.03.2021).

Нікулін Назар Валерійович

курсант 2-го курсу інституту №3

Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: **Мостепанюк Л.О.**

доцент кафедри кримінального права,

кандидат юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЇЇ ПІДСТАВИ

У науці кримінального права немає єдиного розуміння кримінальної відповідальності: її ототожнюють із кримінальним покаранням; характеризують як різновид обов'язку особи, яка вчинила кримінальне правопорушення; розглядають її як специфічні кримінально-правові відносини; розуміють як реалізацію санкції Кримінального кодексу України (далі – КК); розглядають як засудження винної особи за вироком суду за скоєне кримінальне правопорушення із призначенням вироку чи без нього. Лише у Загальній частині КК словосполучення «кримінальна відповідальність» використано у заголовках двадцяти статей. Відсутність відповідного законодавчого визначення, що спричинило дискусії вчених

щодо сутності, меж та особливостей аналізованої кримінально-правової категорії, певною мірою компенсується рішенням Конституційного Суду України у справі про депутатську недоторканність [1], яка розрізняє поняття кримінальної відповідальності та притягнення до кримінальної відповідальності.

Як фундаментальна, наскрізна категорія кримінального права, нерозривно пов'язана з кримінально-правовими відносинами, кримінальна відповідальність взаємодіє з такими інститутами Загальної частини кримінального права, як закон про кримінальну відповідальність, склад кримінального правопорушення, покарання, звільнення від покарання та його відбування, судимість.

Вважається, зазначає В.О. Навроцький, що позитивна кримінальна відповідальність, що дозволяє з'ясувати вплив правової норми на формування законослухняної поведінки, реалізується в рамках регулятивних кримінально-правових відносин. З моменту досягнення віку, з якого може настати кримінальна відповідальність, предмет потрапляє в сферу кримінального права. Обов'язок суб'єкта не порушувати ці норми відповідає праву держави вимагати їх дотримання, заохочувати активність суб'єкта та заявляти про свою позитивну відповідальність [2, с. 17].

Атрибутом будь-якої юридичної відповідальності є засудження, яке не є типовим для позитивної відповідальності. Кожен зобов'язаний дотримуватися кримінально-правових норм, і відповідальність несуть лише ті, хто винен у їх порушенні. Відповідальність походить від фрази «дай відповідь», а тому може стосуватися лише минулого. Якщо юридична відповідальність, у тому числі кримінальна, регулюється правовими нормами, то позитивна відповідальність – переважно нормами моралі [2, с. 17].

Згідно з ч. 1 ст. 62 Конституції України, особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вина не буде доведена законно встановлена судом. Відповідно до ст. 3 КК лише особа підлягає кримінальній відповідальності, винний у кримінальному правопорушенні, тобто той, хто умисно або з необережності вчинив суспільно небезпечне діяння, передбачене законом. Ніхто не може бути притягнутий до відповідальності за будь-яке кримінальне правопорушення через будь-які дії чи бездіяльність, які не становили кримінального правопорушення відповідно до національного чи міжнародного права на момент його вчинення.

Ці положення дають підстави розглядати кримінальну відповідальність як особливий правовий інститут, у межах якого держава реагує на протиправну поведінку суб'єкта кримінального правопорушення.

Кримінальна відповідальність передбачає офіційну оцінку відповідним державним органом протиправної поведінки особи. Основою кримінальної відповідальності є наявність у діях особи кримінального правопорушення,

передбаченого кримінальним законодавством. Це форма реалізації державою правоохоронних норм, яка в кінцевому рахунку, як правило, полягає у застосуванні до винного конкретних кримінальних заходів примусового характеру за вироком суду.

Кримінальна відповідальність може сприймати не лише форму покарання. Згідно з вироком суду, воно може бути зведене лише до засудження особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, та звільнення від покарання (ч. 2 ст. 50 КК). Особа може бути засуджена умовно або відстрочкою виконання вироку (ст. 45, 46, 46-1 КК). Отже, сам факт початку кримінального провадження проти конкретної особи, затримання чи обвинувальний акт щодо неї не може бути визнаний кримінальною відповідальністю. Особа не несе кримінальної відповідальності, поки її суд не визнає винним у скоєнні кримінального правопорушення та не набуде чинності обвинувальний вирок суду.

Підстава кримінальної відповідальності сформульована в ст. 2 КК, яка визначає, що «підставою кримінальної відповідальності є вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого КК». У ч. 2 ст. 2 КК відтворюється конституційне положення про презумпцію невинуватості (ч. 1 ст. 62 Конституції України): «Особа вважається невинуватою у вчиненні кримінального правопорушення і не може бути піддана кримінальному покаранню, доки її вину не буде доведено в законному порядку і встановлено обвинувальним вироком суду» [3]. Саме вчинення особою суспільно небезпечного діяння, яке містить склад кримінального правопорушення, передбаченого законом, є фактичною підставою кримінальної відповідальності.

Таким чином, кримінальна відповідальність – це найсуворіший вид юридичної відповідальності, встановлений державою в санкціях статей Особливої частини КК, який застосовується лише судом у кримінальному процесі до суб'єкта кримінального правопорушення і полягає у позбавленні винної особи певних прав.

Список використаних джерел:

1. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Міністерства внутрішніх справ України щодо офіційного тлумачення положень частини третьої статті 80 Конституції України (справа про депутатську недоторканність). Рішення від 27.10.1999 № 9-рп/99 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v009p710-99>
2. Навроцький В. О. Українське кримінальне право. Загальна частина : підручник / за ред. В. О. Навроцького. Київ : Юрінком Інтер, 2013. 712 с.
3. Кримінальний кодекс України. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 25-26, ст.131.